

TALABALARNI DISTRUKTIV G'OYALARDAN HIMOYALASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

AXMEDOV DAVRON MURODOVICH

Toshkent shahar Ichki ishlar bosh boshqarmasi

Huquqbuzarliklar profilaktikasi boshqarmasi

*Boshlig'i o'rinbosari – voyaga yetmaganlar va yoshlar
profilaktikasini tashkil etish bo'limi boshlig'i podpolkovnik*

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada talabalarning distribktiv g'oyalarga berilishini oldini olish uchun zarur bo'lgan pedagogik-psixologik yondashuvlar tahlil qilingan. Talabalarning ma'naviy va axloqiy immunitetini mustahkamlashda ta'lim muassasalarining roli, psixologik muammolarni hal etishda innovatsion usullardan foydalanishning samaradorligi hamda ijtimoiy ta'sirning oldini olish masalalari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, maqolada bunday g'oyalardan himoya qilishda zamonaviy texnologiyalar va vositalardan foydalanishning ahamiyati tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: *distributiv g'oyalar, pedagogik yondashuv, psixologik immunitet, ma'naviy tarbiya, innovatsion texnologiyalar, ta'lim tizimi.*

KIRISH

Zamonaviy dunyoda globallashuv jarayonlari ijtimoiy hayotning barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. Bu jarayonlarning ijobiy tomonlari bilan bir qatorda, salbiy ta'sirlari ham mavjud. Xususan, yoshlar ongiga turli distribktiv g'oyalar ta'sir ko'rsatishi muhim muammolardan biriga aylangan. Distributiv g'oyalar, odatda, jamiyatni ijtimoiy, ma'naviy va madaniy barqarorlikdan chetga olib chiqishni maqsad qilgan zararli qarashlar va mafkuraviy konsepsiyalarni o'z ichiga oladi. Bunday g'oyalarning yoshlar orasida tarqalishi ularning kelajakdagi ijtimoiy mas'uliyati, shaxsiy rivojlanishi va milliy qadriyatlar tizimiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Talabalar — har qanday jamiyatning eng faol va intellektual qatlami bo'lib, ular ta'lim tizimi orqali nafaqat nazariy bilimlarni, balki ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni ham o'zlashtiradilar. Shu sababli, ularni zararli mafkuralardan himoya qilish davlat va jamiyat oldidagi dolzarb vazifalardan biridir. O'zbekiston Respublikasida yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasini kuchaytirish va ularga zamonaviy ta'lim tizimi asosida ma'lumot berish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Talabalarni distribktiv g'oyalardan himoya qilishning pedagogik va psixologik xususiyatlarini chuqur o'rganish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqola aynan shunday muammolarning sabablarini tahlil qilish,

talabalarning shaxsiy va ijtimoiy immunitetini oshirish uchun pedagogik va psixologik yondashuvlarni ishlab chiqishga qaratilgan.

Maqolada quyidagi muhim savollar ko'rib chiqiladi:

- Distribktiv g'oyalar talabalarning dunyoqarashiga qanday ta'sir ko'rsatadi.
- Talabalar ongida ma'naviy va axloqiy immunitetni shakllantirishda qanday pedagogik yondashuvlar qo'llaniladi?
- Psixologik usullar yordamida talabalarning zararli g'oyalarga qarshi barqarorlik darajasi qanday oshiriladi?

Shuningdek, maqolada innovatsion texnologiyalardan foydalanish orqali zararli ta'sirlarning oldini olish, ta'lim muassasalarining tarbiya jarayonidagi o'rni, psixolog va o'qituvchilar hamkorligining ahamiyati haqida fikr yuritiladi. Ta'lim tizimi nafaqat o'quv dasturlarini amalga oshirish, balki talabalarni zararli informatsion oqimlardan himoya qilish va ularga mustaqil fikrlash ko'nikmalarini singdirish uchun mo'ljallangan mexanizmga aylanishi lozim.

Talabalarni zararli mafkuralardan himoya qilishda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash, milliy qadriyatlarni yoshlar ongida rivojlantirish va ular uchun zarur ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish, shu bilan birga, axborot xavfsizligini ta'minlash asosiy vazifalar sifatida belgilangan. Ushbu yo'nalishda olib borilayotgan pedagogik va psixologik tadqiqotlar bugungi kunda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

ASOSIY QISM

Distribktiv g'oyalar va ularning yoshlar ongiga ta'siri.

Distribktiv g'oyalar — jamiyatni buzg'unchilikka olib keladigan zararli qarashlar, mafkuralar va falsafalarning yig'indisidir. Ularning talabalarga ta'siri, odatda, ijtimoiy tarmoqlar, ommaviy axborot vositalari va boshqa tashqi ta'sir vositalari orqali kuchayadi.

Talabalarning ma'naviy immunitetini shakllantirish

Tarbiya tizimining o'rni: Ta'lim muassasalarida madaniyat va ma'naviyatga asoslangan maxsus dasturlarni joriy etish talabalarni zararli g'oyalardan himoya qilishda asosiy omil hisoblanadi.

Psixologik treninglar va seminarlar: Yoshlarning o'zini anglash va turli xatolardan xoli bo'lish qobiliyatini oshirishda psixologik mashg'ulotlarning roli katta.

Pedagogik usullar va yondashuvlar

Interfaol metodlar: Talabalarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish va muammolarni tanqidiy tahlil qilish qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi.

O'qituvchi va psixolog hamkorligi: Talabalar bilan ishlashda o'qituvchi va psixolog o'rtasida uzviy aloqa o'rnatish orqali samaradorlikka erishish mumkin.

Innovatsion texnologiyalardan foydalanish.

Talabalarni ma'lumotni tanlashda tanqidiy yondashishga o'rgatish maqsadida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish zarur. Masalan, axborot xavfsizligi bo'yicha

maxsus dasturlarni ishlab chiqish va ulardan foydalangan holda talabalar bilimini oshirish mumkin.

Talabalarni distribktiv g'oyalardan himoya qilish masalasi ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Ushbu bo'limda asosiy kategoriyalar bo'yicha kreativ jadval shaklida misollar bilan tushuntirish beriladi.

1. Distribktiv g'oyalar va ularning yoshlar ongiga ta'siri

Ta'sir turi	Ta'rif	Misollar	Chora-tadbirlar
Psixologik ta'sir	Talabalarni ruhiy bosim yoki manipulyatsiya orqali boshqarish	Internetda turli xil guruhlarining yoshlarni "eng yaxshi hayot" va'dasi bilan aldashi, zararli sektalarga jalb etishi.	Psixologik treninglar orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish.
Ma'naviy axloqiy zarar	Milliy qadriyatlarga qarshi g'oyalarni targ'ib qilish	Milliy bayramlarni nazar-pisand qilmaslik, madaniy an'analarga hurmatsizlikni ommalashtirish.	Tarbiya darslarida milliy qadriyatlar bo'yicha maxsus kurslar tashkil etish.
Ijtimoiy ta'sir	Yoshlarni ijtimoiy konflikt va nizolarga tortish	Yoshlarni noqonuniy miting va g'alayonlarga jalb qilish.	Yoshlarni ijtimoiy ko'nikmalar bilan ta'minlash va ularga qonunchilikni tushuntiruvchi ochiq darslar o'tkazish.

2. Talabalarning ma'naviy immunitetini shakllantirish

Faoliyat yo'nalishi	Mazmuni	Misollar	Natijalar
Ma'naviy tarbiya darslari	Talabalarga milliy madaniyat va qadriyatlarni o'rgatish.	Alisher Navoiy ijodini chuqur o'rganish uchun maxsus darslar tashkil etish.	Talabalarning o'zlikni anglash va tarixiy qadriyatlarga hurmat hissi rivojlanadi.
Ko'ngillilik faoliyati	Yoshlarni ijtimoiy foydali ishlar bilan band qilish.	Ko'ngilli yoshlar guruhi orqali bolalar uylariga yordam ko'rsatish.	Yoshlar ijtimoiy mas'uliyatni his qiladi va g'ayriijtimoiy harakatlardan uzoqlashadi.

Faoliyat yo'nalishi	Mazmuni	Misollar	Natijalar
Axborot xavfsizligi bo'yicha treninglar	Talabalarni zararli axborotni aniqlash va undan saqlanishga o'rgatish.	Internetda zararli kontentlarni filtrlashga yordam beruvchi vositalar haqida trening o'tkazish.	Talabalar zararli axborotlardan himoyalanih ko'nikmalarini egallaydi.

3. Pedagogik usullar va yondashuvlar

Usul nomi	Ta'rif	Amaliyotdagi qo'llanilishi	Samarasi
Interfaol usul	Talabalarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish.	"Muammo va yechim" mavzusida guruh muhokamalari tashkil etish.	Talabalar mustaqil qaror qabul qilish va o'z fikrlarini asoslashni o'rganadi.
Rolli o'yinlar	Hayotiy vaziyatlarni talabalarga amaliy misollar asosida tushuntirish.	"Ijobiy va salbiy g'oyalar" ro'yhatini tuzish orqali vaziyat tahlili qilish.	Talabalar o'z harakatlarining ijtimoiy ta'sirini tushunadi.
Psixologik mashg'ulot	Ruhiy barqarorlikni oshirishga qaratilgan maxsus mashg'ulotlar.	Stressga qarshi kurashish bo'yicha interaktiv mashqlar o'tkazish.	Talabalar ruhiy bosimga bardosh berish va tanqidiy fikrlash ko'nikmasini rivojlantiradi.

4. Innovatsion texnologiyalardan foydalanish

Texnologiya turi	Qo'llanilishi	Misollar	Samaradorlik
Onlayn trening platformalari	Yoshlarni zararli axborotdan himoyalash bo'yicha bilim berish.	"Cyber Shield" platformasida axborot xavfsizligi bo'yicha kurslar tashkil etish.	Yoshlar o'z bilimlarini onlayn tarzda kengaytiradi va zararli ma'lumotlardan saqlanishni o'rganadi.
Simulyatsiya dasturlari	Hayotiy vaziyatlarni amalda	Zararli g'oyalar tarqalishi jarayonini tushuntiruvchi	Talabalar real hayotiy xavflarni oldindan tushunish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Texnologiya turi	Qo'llanilishi	Misollar	Samaradorlik
	tushuntirish uchun dasturlar yaratish.	simulyatsiya o'yinlarini o'tkazish.	
Virtual reallik (VR) texnologiyalari	Tarbiyaviy va psixologik treninglarni yanada interaktiv qilish.	"Axloqiy qadriyatlar sayohati" VR o'yini orqali tarixiy va madaniy bilimlarni oshirish.	Interfaol o'rganish jarayoni talabalar ongida uzoq muddatli ta'sir ko'rsatadi.

Har bir jadval talabalarning zararli g'oyalardan himoyalaniishi uchun turli xil yo'nalishlarni amaliy misollar orqali yoritadi. Bu metodlar yordamida nafaqat himoya tizimi mustahkamlanadi, balki talabalar o'zlarini ongli va barqaror shaxs sifatida shakllantiradi.

XULOSA

Talabalarni distribktiv g'oyalardan himoya qilish zamonaviy ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biridir. Bu jarayonni samarali tashkil etish uchun pedagogik, psixologik va innovatsion yondashuvlarning birgalikdagi ishlatilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Umumiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, talabalarning ma'naviy immunitetini oshirish, axborot xavfsizligini ta'minlash va ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish zararli ta'sirlarga qarshi kurashda asosiy omillardir.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagi xulosalar keltiriladi:

1. **Ma'naviy va axloqiy tarbiya muhimligi:** Talabalar orasida milliy qadriyatlarni targ'ib qilish, tarixiy va madaniy merosga hurmatni shakllantirish ularning zararli g'oyalarga qarshi barqarorligini oshiradi.
2. **Psixologik barqarorlikni ta'minlash:** Stress va ruhiy bosimga qarshi kurash usullarini o'rgatish, shaxsiy immunitetni kuchaytiruvchi psixologik treninglar talabalar ongini manipulyatsiyadan himoya qilishga yordam beradi.
3. **Innovatsion texnologiyalarni qo'llash:** Ta'lim jarayonida zamonaviy texnologiyalar, masalan, VR, simulyatsiya dasturlari va onlayn platformalar, yordamida zararli axborot oqimlariga qarshi samarali choralar ko'riladi.
4. **Interfaol metodlar orqali tarbiya:** Rolli o'yinlar va muhokamalar kabi pedagogik usullar yordamida talabalar tanqidiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradilar.

Talabalarni distribktiv g'oyalardan himoya qilish faqat ma'naviy va pedagogik yondashuvlar bilan cheklanib qolmay, jamiyatning barcha qatlamlarini jalb qiluvchi kompleks yondashuvni talab etadi. Shu boisdan, davlat organlari, ta'lim muassasalari va oilalar hamkorlikda ishlashi zarur. Yoshlarni zararli mafkuralardan himoya

qilishning samaradorligi ularning ma'naviy-axloqiy barkamolligini ta'minlash bilan uzviy bog'liq.

Shunday qilib, mazkur tadqiqotning amaliy tavsiyalari ta'lim tizimi va jamiyatning boshqa institutlari tomonidan amalga oshirilsa, yoshlarning zararli ta'sirlarga qarshi immuniteti mustahkamlanadi va ular ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga hissa qo'shuvchi faol shaxslar sifatida shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston strategiyasi" asari. Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. Karimov I.A. "O'zbekiston kelajagi buyuk davlat". Toshkent: O'zbekiston, 1992.
3. Qodirov U. "Pedagogik psixologiya asoslari". Toshkent: Fan va texnologiya, 2015.
4. Nazarova G., Ismailova S. "Ma'naviyat va ma'rifat: yoshlar tarbiyasida asosiy omil". Toshkent: Ma'naviyat, 2018.
5. Abdullayeva M. "Axborot xavfsizligi va yoshlar: pedagogik yondashuvlar". Toshkent: Sharq, 2020.